

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

e-mail: crimeahrg@gmail.com

website: crimeahrg.org

МОНІТОРИНГОВИЙ ОГЛЯД СИТУАЦІЇ З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ У КРИМУ

ЗА ЛИПЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ 2023 РОКУ

м. Київ
2023 р.

КРИМСЬКА
ПРАВЗАХИСНА
ГРУПА

Кримська правозахисна група (КПГ) — організація кримських правозахисників і журналістів, метою якої є сприяння дотриманню і захисту прав людини в Криму шляхом формування пильної уваги до проблем дотримання прав людини і міжнародного гуманітарного права на території Кримського півострова, а також пошуку і відпрацювання механізмів для захисту прав людини у Криму.¹

КПГ документує порушення прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності у Криму з 2014 року.

5:00 AM

COALITION

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну КПГ також приєдналася до Коаліції «Україна. П'ята ранку», яка збирає та документує воєнні злочини й злочини проти людяності, вчинені в ході російської збройної агресії проти України.²

---

¹ <https://crimeahrg.org/uk/>

² <https://www.5am.in.ua/>

ЗМІСТ

1 ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	2
Насильницькі зникнення	2
Політично мотивоване переслідування	3
«Справа кримських мусульман»	3
Справа Леніє Умерової	4
«Справи українських диверсантів»	5
Переслідування за звинуваченням в участі у батальйоні ім. Н.Челебіджіхана	6
Переслідування Свідків Єгови	7
Свобода слова та висловлювання думки	8
Переслідування за підтримку України й антивоєнну позицію	8
Справа громадянської журналістки Ірини Данилович	10
Справа Богдана Зізи	10
Справа Ігора Купіча	11
2 ВИКОРИСТАННЯ КРИМУ ЯК ВІЙСЬКОВОЇ БАЗИ РФ	12
Призов осіб, котрі мешкають на окупованій території, до збройних сил держави-окупанта та мобілізація	12
Атаки на цивільне населення України з Криму	13

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну Кримська правозахисна група (далі — КПП) документує випадки викрадення цивільних осіб з новоокупованих територій Херсонської та Запорізької областей і вивезення їх до місць позбавлення волі в окупованому Криму. Цивільних викрадають російські військовики, представники Росгвардії або ФСБ РФ. Викрадених осіб катують як відразу після позбавлення волі, так і тоді, коли їх доправляють до СІЗО у Сімферополі.

У слідчому ізоляторі СІЗО №2, що був створений для ФСБ РФ, продовжують утримувати цивільних полонених, викрадених з півдня України після 24 лютого 2022 року. За інформацією КПП, у цьому ізоляторі **більше 120 осіб**. Серед незаконно утримуваних є громадські активісти, волонтери та представники місцевої влади.

Кількість місць несвободи, де незаконно тримають громадян України, викрадених з півдня України, збільшується. Під кураторством ФСБ РФ був відкритий ще один слідчий ізолятор у Сімферополі — СІЗО №8. За російською системою СПАРК, що збирає всю відкриту інформацію про компанії, «Федеральна казенна установа «Слідчий ізолятор № 8» Федеральної служби виконання покарань» була зареєстрована ще наприкінці 2022 року. СІЗО зареєстрований у Сімферополі за тою самою адресою, що й СІЗО №2: пров. Елеваторний, б.4¹.

Кримська правозахисна група має верифіковану інформацію про **щонайменше 70 осіб**, яких тримають у цьому СІЗО, принаймні 47 з них — викрадені мешканці Херсонської області.

Серед викрадених з Херсонської області є Сергій Цигіпа, Олександр Зарівний, Микола Петровський, Сергій Котов, Олександр Бабич, Аппаз Куртамет, Ірина Горобцова, Павло Запорожець², Леонід Кондрацький³, Олександр Новацький, Геннадій Ласінський, Костянтин Резник, Денис Лялька⁴, Руслан Абдурахманов, Микола Ведьмук, Владислав Бєлий, Єгор Кисель та інші. Деяких людей викрадають на Херсонщині, тримають деякий час у Криму, а потім вивозять до РФ.

У СІЗО №2 в неволі перебуває начальник управління гуманітарної політики Херсонської РДА **Олександр Зарівний**, викрадений 17 березня 2022 р. в Олешках на Херсонщині. ФСБ РФ його звинувачує у шпигунстві за ст. 276 КК РФ. 21 серпня «Київський районний суд» Сімферополя відмовив у клопотанні стороні захисту про пом'якшення запобіжного заходу та продовжив арешт Олександру Зарівному на три місяця — до 28 листопада 2023 року⁵.

Олександр Бабич — мер міста Гола Пристань Скадовського району Херсонської області, за інформацією Офісу Генерального прокурора України, був викрадений російськими військовими 28 березня. Він перебуває в СІЗО № 2. 31 серпня 2023 року Служба безпеки України повідомила

¹ <https://crimeahrg.org/uk/okupanti-vidkrili-shhe-odin-sizo-u-simferopoli/>

² <https://crimeahrg.org/uk/vikradenogo-u-hersoni-veterana-ato-pochali-suditi-u-rosi%d1%97/>

³ <https://crimeahrg.org/uk/u-sizo-%e2%84%962-simferopolya-znajshli-meshkanczya-novo%d1%97-kahovki-yakogo-trichi-brali-u-polon/>

⁴ <https://zmina.info/news/lyalka/>

⁵ <https://crimeahrg.org/uk/golovi-spilki-veteraniv-ato-z-hersonshhini-znovu-prodovzhili-aresht/>

про підозру військовослужбовці Росгвардії Пилипу Квартнику, який наказав викрасти міського голову Голої Пристані Олександра Бабича⁶. Пилип Квартник є начальником інженерно-технічного відділення ЗМОП (російське — ОМОН) «Беркут» управління Росгвардії по Криму та Севастополю⁷. Його дії українські слідчі кваліфікують як порушення законів і звичаїв війни.

У травні окупаційна влада все ж таки визнала, що утримує в СІЗО волонтера **Маріано Кала Таюд Гарсію** (Mariano Cala Tauud Garcia), громадянина Іспанії, який вісім попередніх років мешкав в Україні⁸. Після повномасштабного вторгнення він працював у Херсоні, допомагаючи дітям, котрі лишилися без батьківської опіки, брав участь у мітингах проти окупації. Його викрали 19 березня 2022 р.⁹ У вересні 2023 року джерела КПГ повідомили, що Маріано Гарсію вивезли з СІЗО 2 Сімферополя в невідомому напрямку.

Серед викрадених з Запорізької області — Дмитро Голуб, Ярослав Жук, Ілля Єнін, Дмитро Шайнога, Віталій Расторгуєв, Володимир Кривцун та інші.

Волонтер з Мелітополя **Ярослав Жук**, викрадений у червні 2022 року, був перевезений до СІЗО №2 у Ростові-на-Дону. Після цього у Південному окружному військовому суді почався судовий процес за його сфабрикованою справою за ч. 1 ст. 361 КК РФ (*акт міжнародного тероризму*). Його звинувачують у буцімто замаху на окупаційного директора Департаменту освіти Мелітополя Олену Шапурову. Ярослава Жука неодноразово катували¹⁰. У вересні 2023 року Південний окружний військовий суд продовжив для Ярослава Жука термін утримання під вартою на три місяці.

Детальніше про справу проти Віталія Расторгуєва та Володимира Кривцуна у розділі «справи українських диверсантів».

ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Щонайменше **180 громадянина України** перебувають у місцях позбавлення волі через політично мотивоване та/або релігійне кримінальне переслідування. Повний список опубліковано на сайті КПГ.

«СПРАВА КРИМСЬКИХ МУСУЛЬМАН»

Фігурантів цієї справи звинувачують у причетності до ісламських організацій або у пропаганді діяльності організацій, що в РФ визнані терористичними чи екстремістськими, але не є такими за законодавством України.

Справи розглядаються з порушенням права на справедливий суд, основними доказами для суду є свідчення анонімних свідків (багато хто з них — співробітники ФСБ РФ), досудові показання свідків, котрі у подальшому в суді заявляють, що такі свідчення надали під тиском, а також лінгвістичні експертизи розмов обвинувачених мусульман. Докази, надані стороною захисту, зазвичай судді не беруть до розгляду. Судовий розгляд справ проти цивільних осіб здійснюють військові суди РФ.

24 серпня рано-вранці у Бахчисараї та Бахчисарайському районі Криму відбулися масові обшуки в будинках кримських татар. Співробітники ФСБ РФ затримали п'ятьох мусульман

⁶ <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/povidomlennya-pro-pidozru-ta-povistka-pro-vikli-kvartnika-po-na-04092023-05092023-06092023>

⁷ <https://suspilne.media/563753-rosgvardijcu-akij-nakazav-vikrasti-mera-goloi-pristani-na-hersonsini-povidomili-pro-pidozru-sbu/>

⁸ <https://crimeahrg.org/uk/okupanti-viznali-shho-utrimuyut-ispanskogo-volontera-mario/>

⁹ <https://crimeahrg.org/uk/okupanti-stverdzhuyut-shho-ne-utrimuyut-ispanskogo-volontera/>

¹⁰ <https://crimeahrg.org/uk/vikradenij-volonters-yaroslav-zhuk-rozpozviv-pro-torturi-u-poloni/>

за ст. 205.5 КК РФ. Це Ремзі Німетулаєв, Руслан Асанов, Сейдамет Мустафаєв, Аметхан Умеров та Ельдар Якубов, активісти ініціативи «Кримська солідарність». За рішенням «суду» їх всіх взяли під варту до кінця жовтня та доставили до СІЗО № 1.

37-річний **Аметхан Умеров**, батько п'ятьох неповнолітніх дітей, 2019 року виходив на протест у Москві, де був затриманий та оштрафований за порушення ч. 5 ст. 20.2 КпАП РФ (*порушення порядку проведення зібрань*). У 2021 році його затримали біля будівлі «суду» у Криму та пізніше оштрафували за порушення ст. 20.6.1 КпАП РФ (*невиконання правил за надзвичайної ситуації чи загрози її виникнення*). У 2022 році Умеров відбув кілька днів адміністративного арешту за порушення ст. 20.2.2 КпАП РФ (*організація масового перебування громадян в одному місці, що призвело до порушення громадського порядку*)¹¹.

28-річний **Сейдамет Мустафаєв**, батько чотирьох неповнолітніх дітей, отримав у 2017 році, за рішенням «Бахчисарайського районного суду», покарання у формі 10 днів арешту «за участь у несанкціонованому мітингу» під час обшуку у будинку політв'язня Сейрана Салієва. 2021 року його затримали та оштрафували за порушення ст. 20.6.1 КпАП РФ, а в лютому 2022 року він відбув кілька днів адміністративного арешту за ст. 20.2.2 КпАП РФ.

37-річний **Ремзі Німетулаєв**, батько п'ятьох неповнолітніх дітей, раніше був затриманий 23 листопада 2021 року в ІТТ міста Сімферополя, коли прийшов зустрічати адвоката Едема Семедляєва після відбуття ним строку адміністративного арешту. Німетулаєву тоді призначили 10 днів адміністративного арешту.

43-річний **Ельдар Якубов**, батько шістьох дітей, раніше був затриманий 25 жовтня 2021 року біля будівлі «Кримського гарнізонного військового суду», де розглядали апеляційні скарги на вироки фігурантам «справи кримських мусульман». Йому присудили штраф у розмірі 10 тисяч рублів.

23-річний **Абдульмеджит Сейтумеров**, батько новонародженої дитини, — молодший брат двох політв'язнів — Османа та Сейтумера Сейтумерових.

Наприкінці вересня Апеляційний військовий суд РФ у Власисі залишив чинним вирок **Ісмету Ібрагімову**. Раніше Південний окружний військовий суд у Ростові-на-Дону визнав його винним за ст. 205.5 КК РФ та засудив до 19 років позбавлення волі у колонії суворого режиму. Його затримали 7 липня 2020 року, наразі утримується у СІЗО №1 Ростова-на-Дону.

4 серпня слідчий Слідчого комітету РФ по Ростовській області Денисов Д. виніс постанову про відмову у відкритті кримінальної справи за фактом неналежного виконання співробітниками СІЗО-5 Ростова-на-Дону у МСЧ-61 Федеральної служби виконання покарань ((російське — ФСИН) РФ посадових обов'язків, що призвело до смерті кримського татарина **Джемілья Гафарова**, фігуранта політично мотивованої «справи кримських мусульман». 10 лютого 2023 р. через системне ненадання медичної допомоги Джемілья Гафаров помер в СІЗО-3 м. Новочеркаська. Стан його здоров'я не дозволяв утримувати його в місцях несвободи.

СПРАВА ЛЕНІЄ УМЕРОВОЇ

З 4 грудня 2022 року незаконно позбавлена волі 25-річна Леніє Умерова, яка була затримана під час дороги до окупованого Криму, куди їхала, щоб відвідати її батька, котрий страждає на онкологічне захворювання. До 16 березня Леніє утримували в Центрі тимчасового утримання іноземних громадян біля Владикавказу. Пригородний райсуд визнав її винною у «порушенні режиму державного кордону» (ч.1 ст. 18 КпАП РФ) та оштрафував на 2 тисячі рублів.

¹¹ Інформація ініціативи «Кримська солідарність»

Далі, до початку травня, її утримували в ІТТ Владикавказ за сфабрикованими адміністративними справами, буцімто за «непокору вимогам співробітників МВС РФ». На початку травня Умерову перевезли до Москви у СІЗО Лефортово й звинуватили у шпигунстві. У вересні Лефортовський суд Москви на закритому засіданні продовжив її тримання під вартою ще на три місяці — до 4 січня 2024 року¹².

«СПРАВИ УКРАЇНСЬКИХ ДИВЕРСАНТІВ»

За кримськими «справами українських диверсантів і шпигунів» в ув'язненні перебувають щонайменше 20 громадян України, затриманих до повномасштабного вторгнення РФ в Україну, серед них: Володимир Дудка, Олексій Бессарабов, Дмитро Штибліков, Геннадій Лімешко, Леонід Пархоменко, Костянтин Давиденко, Дмитро Долгополов, Анна Сухоносова, Юнус Машаріпов, Іван Яцкін, Галина Довгопола, Владислав Єсипенко, Євген Петрушин, Станіслав Стеценко (Худолей), Кирило Баранник, Віталій Расторгуєв, Денис Петранов, Михайло Чупіль, Сергій Котов, Микола Петровський.

В таких справах ФСБ РФ під час затримання звинувачує кримчан «у підготовці диверсій, зберіганні зброї та шпигунстві». У цих справах зафіксовано незаконні методи ведення слідства й застосування тортур для отримання свідчень зізнання, порушення презумпції невинуватості, поширення ФСБ РФ через російські ЗМІ відео «зізнання».

Михайло Чупіль раніше мешкав у Херсоні та служив у 36-й окремій бригаді морської піхоти. Потім, до початку повномасштабного вторгнення, завершив військову службу та переїхав до Криму, щоб доглядати за матір'ю. За версією ФСБ РФ, у квітні 2022 року він нібито за «вказівкою забороненого в РФ батальйону «Азов» готував підпал та вибух у торговельному центрі», де працював охоронцем. Його звинуватили за ч. 2 ст. 280 (публічні заклики до здійснення екстремістської діяльності), ч. 1 ст. 222.1 (незаконне придбання та зберігання вибухових пристроїв), ч. 2 ст. 205.2 (публічні заклики до здійснення терористичної діяльності), ч. 1 ст. 30 та ч. 1 ст. 205 (підготовка до терористичного акту) КК РФ. Чоловіка вивезли до РФ, де його справу розглядає Південний окружний військовий суд¹³. Наразі він утримується у СІЗО Ростова.

7 квітня 2022 року **Сергій Котов** був викрадений з його будинку в Олешках (Херсонська область) російськими військовими після обшуку. Спочатку його тримали у будівлі СБУ у Херсоні, де

Сергій Котов

піддавали жорстоким тортурам. За інформацією родичів, він має третю групу інвалідності через остеомиєліт ноги. Потім чоловіка доправили до Криму та запротестували до СІЗО №1 Сімферополя. Російська влада заперечувала, що проти чоловіка порушили кримінальну справу, а рідним повідомили лише про те, що Сергій Котов затриманий за протидію «спецоперації». У жовтні 2022 року його перевели до СІЗО №2 Сімферополя. Він потребує операції на нозі, але необхідну медичну допомогу йому не надають. 27 вересня 2023 року «Верховний суд» Криму засудив Сергія Котова до 15 років позбавлення волі у колонії суворого режиму за ст. 276 КК РФ (шпигунство). Засідання відбувалося у закритому режимі, оскільки в матеріалах справи є інформація, визнана державною таємницею РФ¹⁴.

¹² <https://crimeahrg.org/uk/lenie-umerovu-zalishili-u-rosijskomu-sizo-do-4-sichnya-2024-roku/>

¹³ https://yovs--ros.sudrf.ru/modules.php?name=sud_delo&srv_num=1&name_op=case&case_id=14563345&case_uid=6b95abc3-a9b6-4e10-a9d1-def8e2156d7d&delo_id=1540006&new=

¹⁴ <https://crimean-process.org/dvuh-pohishhennyh-v-hersonskoj-oblasti-zhitelej-krymskij-sud-obvinil-v-shpionazhe/>

Разом із Сергієм Котовим був засуджений **Микола Петровський**, викрадений в Херсонській області у березні 2022 року. Його засудили до 16 років позбавлення волі у колонії суворого режиму за ст. 276 КК РФ (*шпигунство*)¹⁵.

Денис Петранов, якого звинувачують у начебто замаху на представників керівництва окупаційної влади (Сергія Аксьонова, Володимира Константинова та Янину Павленко), утримується у СІЗО №2. 27 вересня 2023 року, «Верховний суд» Криму залишив в силі рішення судді «Київського районного суду» Сімферополя щодо продовження терміну тримання його під вартою. Відомо, що Петранова звинувачують за ч. 4 ст. 222 КК РФ (*незаконний обіг зброї*)¹⁶.

Андрій Єнюков, 20-річний українець, наразі утримується у СІЗО №2 Сімферополя за звинуваченнями у начебто підпалі посольства «ДНР» та пункту прийому гуманітарної допомоги для «ДНР» у Севастополі. Справу Єнюкова розглядає Південний окружний військовий суд в Ростові-на-Дону. Його звинувачують за ч. 2 ст. 280, ч. 1 ст. 30, ч. 1 ст. 205, ч. 2 ст. 205.2 КК РФ¹⁷.

30 травня ФСБ РФ затримала у Сімферополі майстра спорту зі спортивного орієнтування **Кирила Баранника**. Його звинуватили у підриві залізничних колій 23 лютого 2023 року у селі Поштове Бахчисарайського району. Він повідомив, що його катували електричним струмом. Після визнання провини співробітники ФСБ продовжили тортури, щоб змусити його зізнатися у підриві залізниці біля села Чистеньке Сімферопольського району 18 травня 2023 року¹⁸. У серпні Кирилу Бараннику продовжили термін утримання під вартою до 24 жовтня 2023 року.

Віталій Расторгуєв та Володимир Кривцун, викрадені у Запорізькій області, утримуються у СІЗО №2. Обоє чоловіків звинувачують за ст. 30 ч. 3 та ст. 361 ч. 1 КК РФ (*приготування до акту міжнародного тероризму*)¹⁹. Офіційно Віталія Расторгуєва взяли під варту 30 грудня 2022 р. за рішенням «Київського районного суду» Сімферополя. Однак до цього його тримали у СІЗО без жодних звинувачень. Окупаційні органи «слідства» звинуватили чоловіків у нібито замаху на окупаційного «мера» Бердянська Олександра Сауленка. 7 червня 2023 суддя «Київського районного суду» Сімферополя залишила чинним рішення щодо продовження терміну тримання під вартою. З серпня справа Володимира Кривцуна та Віталія Расторгуєва надійшла до Південного окружного військового суду в Ростові-на-Дону для розгляду по суті.

У вересні ФСБ РФ повідомило про затримання 45-річного мешканця Севастополя, який нібито «планував диверсійно-терористичний акт на залізничному об'єкті у Криму з метою зашкодити військовим перевезенням», які використовуються для атак на українські міста²⁰.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ЗВИНУВАЧЕННЯМ В УЧАСТІ У БАТАЛЬЙОНІ ім. Н. ЧЕЛЕБІДЖІХАНА

Офіційною причиною переслідування обвинувачених за ч. 2 ст. 208 КК РФ (*Участь у незаконному збройному формуванні, яке діє в цілях, що суперечать інтересам Російської Федерації*) у Криму і на новоокупованих після 24 лютого 2022 року територіях є те, що вони «не з'явилися добровільно у правоохоронні органи РФ і не заявили про свою участь у «Кримськотатарському добровільному

¹⁵ <https://www.c-inform.info/news/id/107919>

¹⁶ https://vs--krm.sudrf.ru/modules.php?name=sud_delo&srv_num=1&name_op=case&case_id=15320513&case_uid=72e23f07-f531-425c-b84e-bfb4d55079ac&delo_id=4&new=4

¹⁷ https://yovs--ros.sudrf.ru/modules.php?name=sud_delo&srv_num=1&name_op=case&case_id=14598802&case_uid=8b73c62b-c4aa-43d1-b6ad-f9d42638d87e&delo_id=1540006&new=

¹⁸ <https://crimeahrg.org/uk/zatrimanij-za-pidozroyu-u-pidrivi-zaliznichnih-kolij-simferopolecz-zayaviv-pro-torturi/>

¹⁹ <https://crimeahrg.org/uk/u-sizo-№2-simferopolya-znajshli-dvoh-zhiteliv-berdyanska-yakih-okupanti-zvinuvachuyut-u-terorizmi/>

²⁰ <https://crimeahrg.org/uk/u-sevastopoli-zatrimali-miscevogo-zhitelya-zvinuvativshi-u-diversii-na-zalizniczi/>

батальйоні ім. Номана Челебіджіхана». Оголошеним слідством доказом діяльності батальйону проти інтересів РФ є інформація зі ЗМІ, що метою створення батальйону була деокупація Криму. 1 червня 2022 року Верховний суд Росії визнав «терористичним» і заборонив на території РФ «кримськотатарський добровольчий батальйон ім. Номана Челебіджіхана». 21 липня 2022 року ФСБ Росії додала батальйон до списку терористичних організацій.

На кінець вересня 2023 року за звинуваченням в участі у батальйоні імені Н. Челебіджіхана були позбавлені волі щонайменше **24 осіб**, включно з громадянами України, викраденими російськими військовими на півдні України після 24 лютого 2022 року.

Колишнього капітана ВМС України, волонтера **Олексія Кисельова**, якого засудили до восьми років та шести місяців позбавлення волі за звинуваченням в участі у батальйоні, етапували до в'язниці №2 Володимирської області («Володимирський централ»). Раніше його утримували у СІЗО №2 Сімферополя.

Засудженого до п'яти років ув'язнення у справі кримськотатарського батальйону ім. Номана Челебіджіхана **Руслана Абдурахманова** готують до етапування у колонію суворого режиму²¹. Наразі він утримується у Верхнеуральській в'язниці (Челябінська область, РФ). Руслану Абдурахманову потребує операції. Його викрали 18 квітня 2022 року у селі Азовське Херсонської області та катували.

Серед осіб, викрадених та обвинувачених за цією статтею, є також Арсен та Абляз Меметшаєви, викрадені у с. Чонгар Херсонської області та вивезені до СІЗО №2 Сімферополя. Як відомо КПГ, щонайменше з жовтня 2023 року вони утримуються у СІЗО.

Раніше, 11 квітня 2022 року, російські військові вчинили обшук у **Артура Меметшаєва** у місті Генічеськ (Херсонська область). Його вивезли до Криму, де 12 жовтня 2022 року «Київський районний суд Сімферополя» засудив його до 6 років та 5 місяців позбавлення волі з відбуванням першого одного року у в'язниці та строку, що залишився, — у виправної колонії суворого режиму. За інформацією КПГ, Артур, Арсен та Абляз Меметшаєви є братами.

Руслан Абдурахманов

Також серед обвинувачених в участі у батальйоні є й **Ескендер Ауджі**, викрадений у Новоолексіївці та вивезений до СІЗО №2 Сімферополя.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ СВІДКІВ ЄГОВИ

20 квітня 2017 року Верховний суд РФ визнав «Свідків Єгови» екстремістською організацією та заборонив її діяльність на території РФ, з 2018 року триває переслідування «Свідків Єгови» за кримінальними справами.

14 та 16 серпня 2023 року у чотирьох містах Криму — Армянську, Сімферополі, Саках і Джанкої — мали місце щонайменше дев'ять обшуків у домах віруючих «Свідків Єгови». У Сімферополі обшук пройшов у Катерини Мельничук, під час якого жінці стало зле. Їй повідомили, що проти неї порушено кримінальну справу, та після допиту відпустили під підписку про невиїзд. Обшук відбувся також у **Дмитра Захаревича** в Сімферополі, після чого його та ще одного віруючого взяли під домашній арешт²².

²¹ <https://crimeahrg.org/uk/vikradenogo-na-hersonshhini-ruslana-abdurahmanova-hochut-etapuvati-do-kolonii-suvorogorezhimu/>

²² <https://jw-russia.org/news/2023/08/180848.html>

28 липня після обшуку у віруючих у Джанкої був затриманий 58-річний **Віктор Урсу**. 9 серпня, після 2 тижнів ув'язнення в ізоляторі, «Джанкойський районний суд» постановив відправити чоловіка під домашній арешт²³.

У вересні у «Нахмівському районному суді» Севастополя розпочалося судове слідство у кримінальній справі проти 31-річного «Свідка Єгови» **Максима Зінченка** з Феодосії²⁴.

Віруючому інкримінують статтю про участь в екстремістській організації (ч. 2 ст. 282.2 КК РФ). За версією слідства, Зінченко з 2019 року «займався незаконною організацією зібрань, виступів із вивченням релігійних матеріалів, сам виступав із проповідями на зборах, з використанням інтернету пропагував екстремістські ідеї».

За інформацією «Свідків Єгови», кримінального переслідування за свою віру зазнали щонайменше 25 жителів Криму. Шість із них відбувають терміни покарання у колонії. З 2014 року у Криму та Севастополі окупаційна російська влада провела загалом не менше 98 обшуків у «Свідків Єгови».

СВОБОДА СЛОВА ТА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ Й АНТИВОЄННУ ПОЗИЦІЮ

Протягом липня-вересня 2023 року КПГ задокументувала щонайменше **98 адміністративних проваджень**, переданих на розгляд до «судів» Криму за ст. 20.3.3. КпАП РФ («дискредитація російської армії»). За 90 з них було ухвалено про призначення адміністративного покарання (штраф або адміністративний арешт).

Всього за період повномасштабного вторгнення КПГ задокументувала щонайменше **468** таких адміністративних проваджень, за **418** з них було винесено ухвали про призначення адміністративного покарання.

Переслідування за підтримку
України та антивоєнну позицію

Щонайменше **468** адміністративних справ
«за дискредитацію російської армії»
(ст. 20.3.3. КпАП РФ) проти кримчан

З них **418** – ухвали про призначення
покарання

²³ <https://jw-russia.org/news/2023/08/101538.html>

²⁴ <https://crimeahrg.org/uk/v-okupaczijnij-sud-sevastopolya-peredali-spravu-shhe-odnogo-svidka-egovi/>

Одною з найпоширеніших причин переслідування залишаються публікації у соціальній мережі. Згідно проаналізованим КПГ рішенням «судів», до адміністративної відповідальності притягають навіть за розміщення національної символіки України.

10 липня 2023 суддя «Красногвардійського районного суду» оштрафувала двох жителів Криму, які розмістили на своїх акаунтах в соцмережах зображення прапора України. Це в рішенні «суду» було названо дискредитацією збройних сил РФ. В рішенні «суддя» зазначила так: *«звинувачений розмістив на своїй сторінці в соцмережах зображення національного прапора, а також національних кольорів України, які зараз використовуються збройними силами України під час збройних конфліктів та насильницьких дій, спрямованих проти Збройних Сил РФ, також національні кольори використовуються на форменому обмундируванні збройних сил України, що виражається в явному негативному ставленні до Збройних Сил Російської Федерації»*. «Суддя» ухвалила рішення про штраф в розмірі 40 000 рублів для кожного з кримчан.

Іншу жительку Криму оштрафували на 50 000 рублів за те, що вона в одному з чатів у WhatsApp називала вторгнення РФ в Україну війною проти мирного народу та підтримувала українців. Суддя, якщо судити за текстом рішення, називає українців «неонацистами» та зазначає: *«Висловлювала своє негативне ставлення до збройних сил РФ та називала СВО війною проти мирного народу, а також геноцидом проти людей. Крім того, у цьому ж чаті висловлювала слова підтримки неонацистам»*.

Кримчан переслідують й за інші прояви підтримки України.

Так, у вересні був затриманий житель Феодосії **Андрій Бабиченко** нібито за те, що він «закликав завдати ударів по кримському мосту і чекав на прихід ЗСУ». За інформацією окупаційної влади, чоловік також «дискредитував та ображав армію Росії, країну, президента». До «Феодосійського міського суду» були скеровані адміністративні справи проти Андрія Бабиченка за ч. 1 ст. 20.3.3 КпАП РФ (*дискредитація збройних сил РФ*) та ч. 1 ст. 19.3 КпАП РФ (*непокору поліції*)²⁵.

19 вересня суддя «Ялтинського міського суду» оштрафувала на 40 000 рублів жителя Криму, який на вулиці викрикував гасло **«Слава Україні»**. «Суддя» вирішила, що це спрямовувалося на дискредитацію збройних сил РФ.

Проти мешканця Севастополя **Гліба Малкова** відкрили кримінальну справу за «наругу» над російським прапором (ст. 329 КК РФ). 21-річний чоловік 25 серпня прийшов до «стихійного меморіалу загиблих лідерів ПВК «Вагнер» Євгена Пригожина та Дмитра Уткіна», штовхнув їхні портрети, а також наступив на російський прапор. Окрім цього, його ще двічі притягали до адміністративної відповідальності. 26 серпня суддя «Ленінського районного суду» Севастополя ухвалила рішення про адміністративне покарання за ч.1 ст. 20.1 КпАП РФ (*дрібне хуліганство*), а 11 вересня той самий «суд» виніс рішення про адміністративне покарання Гліба Малкова за ч.1 ст. 20.3.3 КпАП РФ (*дискредитація ЗС РФ*)²⁶.

Окрім цього, було задокументовано нові випадки кримінального переслідування кримчан за публічні прояви незгоди з діями російської армії в Україні. Так, 23-річного жителя Бахчисарая **Олександра Тюрєнка** арештували через те, що він випорожнив на інсталяцію з літерами Z та V (в РФ головні символи пропаганди війни проти України та закликів до геноциду українців) на знак незгоди з війною. Проти чоловіка відкрили кримінальну справу за ч. 2 ст. 214 КК РФ (*вандалізм з мотивів політичної ненависті*). Тюрєнку загрожує до трьох років позбавлення волі²⁷.

²⁵ <https://crimeahrg.org/uk/meshkanczya-feodosii-zaareshtuvali-za-ochikuvannya-prihodu-zsu/>

²⁶ <https://crimeahrg.org/uk/proti-zhitelya-sevastopolya-porushili-kriminalnu-spravu-za-te-shho-shtovhnuv-portret-prigozhina-i-nastupiv-na-rosijskij-prapor/>

²⁷ <https://crimeahrg.org/uk/meshkanczyu-bahchisarayu-zagrozhue-3-roki-vyazniczi-za-te-shho-vin-pomochivsy-na-instalyacziyu-z-literami-z-ta-v/>

У співпраці з ФСБ та поліцією РФ продовжує активно діяти інтернет-спільнота під назвою «Кримський СМЕРШ»²⁸. Учасники спільноти переслідують тих, хто не підтримує російську владу та війну проти України, публікують персональну інформацію про таких людей, розпалюють ненависть до них, закликають до переслідування їх, подають доноси у ФСБ та МВС РФ. Інформація цієї групи стає підставою для відкриття кримінальних та адміністративних справ проти кримчан.

СПРАВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТКИ ІРИНИ ДАНИЛОВИЧ

Ірина Данилович, працівниця охорони здоров'я та громадянська журналістка, була викрадена ФСБ РФ 29 квітня 2022 року. Її тримали у підвалі будівлі ФСБ та застосовували до неї тортури. Після того, як Ірину Данилович змусили підписати порожні бланки, їй повідомили, що в її сумочці знайшли двісті грамів вибухівки, й порушили кримінальну справу за ч. 1 ст. 222.1 КК РФ (*Незаконні придбання, передача, збут, зберігання, перевезення чи перенесення вибухових речовин*). За рішенням «суду» її взяли під варту. Перебуваючи в ув'язненні, Ірина Данилович неодноразово зазнавала жорстокого та нелюдського поводження. 28 грудня 2022 року «Феодосійський міський суд» засудив Ірину Данилович до 7 років позбавлення волі і сплати 50 тисяч рублів штрафу. 29 червня 2023 року «Верховний суд» Криму розглянув апеляційну скаргу на вирок та змінив термін позбавлення волі — скоротив всього на один місяць²⁹.

У липні Ірину Данилович етапували до слідчого ізолятора Краснодар, про що повідомив батько активістки Броніслав Данилович. За його словами, з Краснодару Ірину повинні везти далі, але куди саме — наразі невідомо³⁰.

СПРАВА БОГДАНА ЗІЗИ

17 травня 2022 року був затриманий 28-річний місцевий мешканець **Богдан Зіза**, якого звинуватили у тому, що він обіляв жовтою та блакитною фарбами вхід до будівлі «адміністрації» Євпаторії. До нього слідчі застосовували незаконні методи слідства (*насильство, тиск, залякування, погрози, перешкоджання роботі адвоката тощо*).

6 червня 2023 року Південний окружний військовий суд у Ростові-на-Дону засудив кримського активіста до 15 років позбавлення волі за звинуваченнями у скоєнні терористичного акту, вандалізму та навмисному знищенні чи пошкодженні чужого майна шляхом підпалу. У своєму останньому слові перед проголошенням вироку Зіза вимагав звільнення всіх кримських політичних в'язнів та декламував український вірш.

На знак протесту активіст голодував 17 днів, а коли припинив голодування, був ізольований адміністрацією СІЗО в окремі камері з жорсткішим спостереженням.

27 вересня суддя Апеляційного військового суду РФ залишив чинним вирок — 15 років позбавлення волі.

²⁸ Абревіатура «СМЕРШ» (рос. «Смерть шпионам») — так називалася контррозвідувальна організація, що діяла у 1943–1946 рр. у складі НКО (Народного комісаріату оборони) СРСР

²⁹ <https://crimeahrg.org/uk/aktivistczy-irini-danilovich-zminili-virok/>

³⁰ <https://crimeahrg.org/uk/aktivistku-irinu-danilovich-etapovali-do-krasnodaru/>

СПРАВА ІГОРА КУПІЧА

30 березня «Верховний суд» Криму засудив 40-річного кримчанина Івана Купіча за статтями: диверсія (ч. 1 ст. 281 КК РФ) та незаконний обіг вибухових речовин (ч. 1 ст. 222.1 КК РФ). Чоловіка також звинуватили у приготуванні до диверсії (ч. 1 ст. 281 КК РФ із застосуванням ч. 1 ст. 30 КК РФ). Йому призначили покарання — 10 років ув'язнення зі штрафом у розмірі 70 тисяч рублів. Третій апеляційний суд загальної юрисдикції Сочі переглянув вирок Івану Купічу, скоротивши термін покарання на шість місяців.

За версією слідства, Іван Купіч зробив «коктейлі Молотова» та кинув у будівлю військкомату у Сімферополі, але пожежі не було. ФСБ РФ вважає також, що Купіч буцімто планував підрих залізниці у Криму. «Суддя» вирішив, що «мотивом вчиненого Купічем злочину була його незгода з проведенням СВО на території України, а сам Купіч був агресивно налаштований до російських військових». «Суддя» проігнорував усі клопотання, заявлені адвокатом.

2 ВИКОРИСТАННЯ КРИМУ ЯК ВІЙСЬКОВОЇ БАЗИ РФ

ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРИ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ

РФ використовує кримчан у повномасштабній війні проти України. У порушення норм міжнародного гуманітарного права триває примусовий призов кримчан до лав збройних сил РФ. Примусове залучення населення окупованих територій до служби в армії окупаючої держави є порушенням норм міжнародного права, а саме — положень ст. 51 Конвенції про захист цивільного населення під час війни. До того ж, дії окремих осіб, відповідальних за реалізацію такого примусового залучення, є воєнним злочином згідно ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

19 липня 2023 року «військовий комісар» Криму, полковник ЗС РФ Євген Машуков в ефірі РІА «Новини Крим» повідомив, що весняна призовна кампанія у Криму 2023 року розпочалася 1 квітня та завершилася 15 липня³¹. За цей призов було заплановано відправити на військову службу 2,5 тисячі призовників з Криму.

25 вересня окупаційний «глава» Криму Сергій Аксьонов заявив про «завершення мобілізаційних заходів» на території півострову. Проте вже 1 жовтня розпочалася нова примусова призовна кампанія. Зазвичай в рамках однієї призовної кампанії окупаційна влада призиває до збройних сил РФ 3000 кримчан.

Переслідування за відмову
служити в збройних силах РФ

Щонайменше **493** кримінальні справи
за ст. 328 КК РФ у Криму (Ухилення від
служби у збройних силах РФ)

Станом на 30 вересня 2023 року

³¹ https://videon.img.ria.ru/Volume75/Flv/direct/2023/07/19/2023_07_19_t_ngu1fhjt.yx5.mp4

У Криму тривають переслідування за ухилення від служби у збройних силах РФ. Станом на 30 вересня 2023 року Кримська правозахисна група задокументувала щонайменше **493 кримінальних справ** за ст. 328 КК РФ у Криму (*Ухилення від служби у Збройних силах РФ*), переданих до «судів» на окупованому півострові. З них за період з 1 липня по 30 вересня 2023 року було задокументовано щонайменше 25 кримінальних справ за ст. 328 КК РФ, за 24 з них ухвалено обвинувальні вироки (штрафи від 15 до 50 тисяч рублів). Виплата штрафу не звільняє від проходження служби.

Військовослужбовців, які служать в збройних силах РФ за контрактом, у разі відмови від служби засуджують за ст. 338 КК РФ (*дезертирство*). Так був засуджений до 9 років колонії суворого режиму кримський військовослужбовець Денис Нарольський, який відмовився воювати в Україні³².

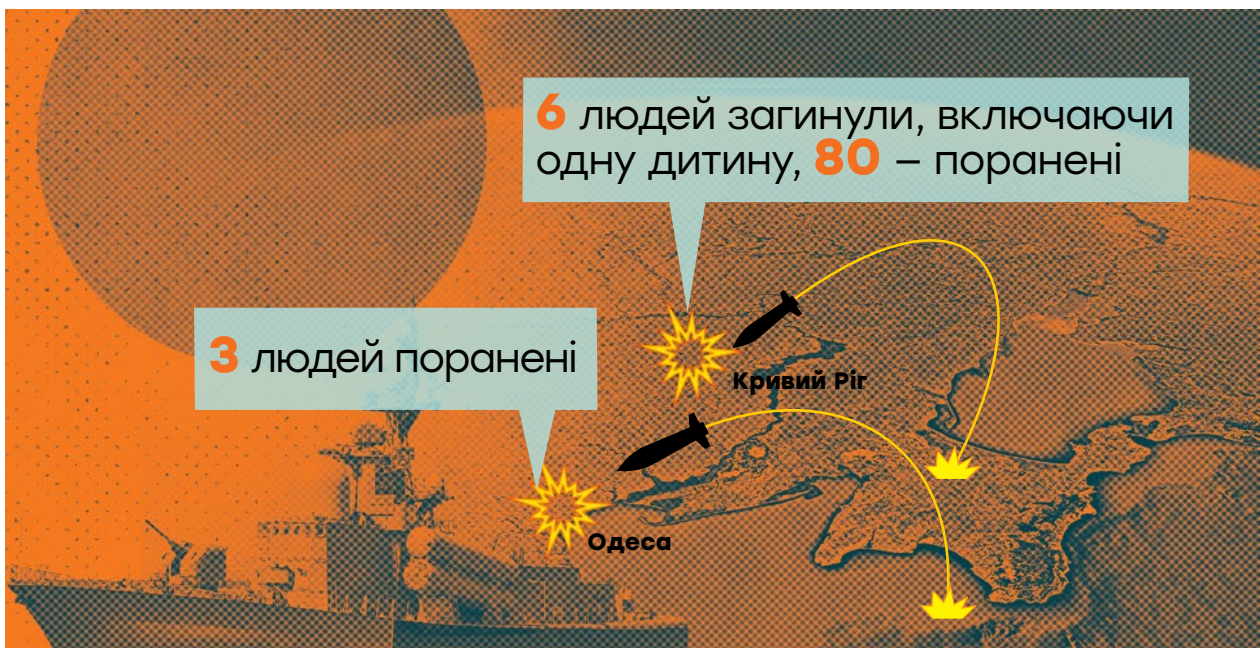
Кримська правозахисна група з 24 лютого 2022 року збирає інформацію про загиблих і полонених військових РФ, приписаних до військових частин у Криму. На кінець вересня 2023 року КПП задокументувала з числа таких військовиків, котрі воюють на боці РФ, щонайменше 268 загиблих³³.

АТАКИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З КРИМУ

Після 24 лютого цього року Крим став базою, з якої РФ наносить удари по українським містам. З території окупованого Криму й акваторії Чорного моря РФ постійні атакує цивільні об'єкти України, внаслідок чого загинули чи були поранені цивільні.

Починаючи з кінця вересня 2022 року, РФ почала активно застосовувати дрони-каміканде «Shahed-136» іранського виробництва для атак на цивільну інфраструктуру. Ці дрони також запускаються і з території окупованого Криму. Для підготовки операторів дронів влада Ірану направила на півострів своїх інструкторів.

Уночі 19 липня 2023 року російські війська атакували портову та критичну інфраструктуру Одещини з південного напрямку, використовуючи крилаті ракети повітряного, наземного та морського базування, а також ударні БпЛА типу «Shahed» іранського виробництва. Загалом було

³² <https://crimeahrg.org/uk/krimskomu-kontraktniku-yakij-vidmovivsya-voyuvati-zatverdili-virok-u-9-rokiv/>

³³ <https://crimeahrg.org/uk/zagibli-vijskovi-iz-krimu/>

застосовано 16 крилатих ракет морського базування «Калібр» з акваторії Чорного моря; 8 крилатих ракет Х-22 з літаків дальньої авіації Ту-22М3 з акваторії Чорного моря; 6 крилатих ракет «Онікс» з берегового ракетного комплексу «Бастіон», розташованого в окупованому Криму; 1 керовану авіаційну ракету Х-59 з винищувача Су-35 з акваторії Чорного моря. Внаслідок влучання у промисловий об'єкт, в зерновий і олійний термінали, постраждав цивільний співробітник. Окрім цього, в Одесі було пошкоджено кілька багатоквартирних будинків, внаслідок чого **шестеро цивільних** мешканців, включно **з 9-річним хлопчиком**, були поранені³⁴.

31 липня російські військові завдали ракетного удару по місту Кривий Ріг з території окупованого Криму з району Джанкоя. Ракети влучили в багатоповерховий будинок та навчальний заклад. Внаслідок цього обстрілу **шестеро людей загинули, серед них — дитина, понад 80 людей постраждали**³⁵.

Вночі 14 серпня російські війська здійснили кілька атак ударними безпілотниками та крилатими ракетами «Калібр». Ракети були запущені з акваторії Чорного моря. Від падіння уламків ракет спалахнули пожежі у кількох районах Одеси, внаслідок чого **трьох людей постраждало**³⁶.

³⁴ https://lb.ua/society/2023/07/19/565929_rosiya_atakuvala_odeskiy_oblasti.html

³⁵ <https://hromadske.ua/posts/dvi-raketi-po-krivomu-rogu-rosiyani-vipustili-z-rajonu-timchasovo-okupovanogo-dzhankoya-zelenskij>

³⁶ <https://www.radiosvoboda.org/a/news-povitriani-syly-rakety-drony/32546842.html>